

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE GRAU

LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA EN ELS FILLS MAJORS D'EDAT

Noelia Alcolea Oliver

Grau de Dret

Facultat de Dret

Any Acadèmic 2020-21

LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA EN ELS FILLS MAJORS D'EDAT

Noelia Alcolea Oliver

Treball de Fi de Grau

Facultat de Dret

Universitat de les Illes Balears

Any Acadèmic 2020-21

Paraules clau del treball:

Pensió d'aliments, fills majors d'edat, despeses ordinàries, despeses extraordinàries, dependència econòmica, impagament...

Nom del Tutor del Treball: Pedro Antonio Munar Bernat

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmics i de recerca

Autor		Tutor	
Sí	No	Sí	No
x		x	

Abreviatures

CC: *Codi Civil*

CP: *Codi Penal*

LEC: *Llei d'Enjudiciament Civil*

Art.: *Article*

Arts.: *Articles*

Ss.: *Següents*

Rec.: *Número de Recurs*

SAP: *Sentència de l'Audiència Provincial*

STS: *Sentència del Tribunal Suprem*

STSJ: *Sentència del Tribunal Superior de Justícia*

AAP: *Acte de l'Audiència Provincial*

CGPJ: *Consell General del Poder Judicial*

INE: *Institut Nacional d'Estadística*

IBI: *Impost de Béns immobles*

Resum

Les unitats familiars amb descendents, una vegada prenen la decisió de trencar amb ella, ja sigui aquesta una decisió unilateral o bilateral a nivell jurídic i burocràtic no és senzill, més aviat complex; complex, en funció de la bona voluntat i enteniment de tots dos “pare” i “mare” i que d'ells dependrà el bon funcionament i la vida quotidiana, diària i el futur dels alimentistes.

El present Treball de Fi de Grau, s'ha centrat en la prestació d'aliments dels pares als fills majors d'edat, situació jurídica que en els últims anys comporta nombrosos dubtes.

Malgrat això, la pensió alimentària dels progenitors sobre els fills majors d'edat és una obligació de prestació d'aliments i altres menesters perquè puguin aconseguir la seva independència; així com per a la seva preparació acadèmica, si és el cas, perquè puguin en un futur pròxim desenvolupar-se amb total autonomia.

S'ha realitzat un estudi profund de la matèria: concepte i fonament de la pensió alimentària, la seva fonamentació legal, determinació, modificació i extinció; així com la utilització d'abundant doctrina i jurisprudència, arribant a la conclusió que a diferència del dret a la pensió alimentària habitual en fills menors d'edat, en el cas d'aquest dret en fills majors d'edat, el seu concepte queda interpretat de forma més limitada, quedant condicionat a uns certs requisits, tenint sempre en compte les seves necessitats i circumstàncies familiars, tractant d'evitar abans de res l'abús d'aquest dret per part dels seus beneficiaris.

Índex

- 1. INTRODUCCIÓ**
- 2. CONCEPTE Y FONAMENT DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA**
  - 2.1 Elements que la componen**
    - 2.1.1 Aliments amplis
    - 2.1.2 Aliments estrictes
  - 2.2 Diferències entre pensió d'aliments i despeses extraordinàries**
- 3. SUBJECTES IMPLICATS: PARES I FILLS**
  - 3.1 Alimentant**
  - 3.2 Alimentista**
    - 3.2.1 Fills menors d'edat
    - 3.2.2 Fills majors d'edat
- 4. REQUISITS PERQUÈ PUGUI DONAR-SE EL SUPÒSIT PREVIST EN L'ART.93.2 CC**
- 5. DETERMINACIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA**
  - 5.1 Taules orientatives per a la seva determinació**
  - 5.2 Criteris per a la seva determinació**
  - 5.3 Establiment de la pensió alimentària**
  - 5.4 Les formes de prestació: com s'abona la pensió dependent de l'edat dels fills**
- 6. LA MODIFICACIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA**
  - 6.1 Reducció de la quantia**
    - 6.1.1 disminució d'ingressos de l'alimentant
    - 6.1.2 increment d'ingressos del progenitor amb el qual conviuen els fills
    - 6.1.3 disminució de l'estat de necessitat en el que es troben els fills majors d'edat
    - 6.1.4 naixement d'altres fills de l'alimentant
    - 6.1.5 nou matrimoni o situació convivencial de l'alimentant
  - 6.2 Augment de la quantia**
    - 6.2.1 Augment del patrimoni de l'alimentant
    - 6.2.2 Descens de ingressos del progenitor amb el qual conviuen els fills
    - 6.2.3 Increment de l'estat de necessitat en el que es troben els fills majors d'edat

7. EXTINCIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

7.1 Pressupostos subjectius

- 7.1.1 Cessació de l'obligació per mort
- 7.1.2 Cessació imputable a l'alimentista: Mala conducta o falta d'aplicació al treball

7.2 Pressupostos objectius

- 7.2.1.- Por reducció de la capacitat econòmica de l'alimentant
- 7.2.2.- El fill major d'edat dugui una vida independent
- 7.2.3.- Por contreure el fill major d'edat matrimoni
- 7.2.4.- Perquè el fill major d'edat ja no necessita suport econòmic

8. - LIMITACIÓ TEMPORAL A LA PENSIÓ D'ALIMENTOS DELS FILLS MAJORS D'EDAT: QUAN ES FACTIBLE?

- 8.1 En etapa de formació amb escàs o nul rendiment educatiu
- 8.2 En condicions d'obtenir a curt termini una ocupació laboral que garantís la seva independència econòmica
- 8.3 Incorporació del fill de manera esporàdica en el mercat laboral

9. GARANTIES PER AL CUMPLIMENT DE LA OBLIGACIÓ DE ALIMENTS

10. CONSEQÜÈNCIES DEL IMPAGAMENT DE LA PENSIÓ

11. CAS ESPECIAL: MAJORS D'EDAT DISCAPACITATS

12. CONCLUSIONS

13. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. INTRODUCCIÓ

Els progenitors tenen l'obligació legal de facilitar el manteniment als seus fills, en el seu sentit més ampli, fins i tot una vegada aconseguida la seva majoria d'edat.

Aquest Treball de Fi de Grau té per objecte realitzar un estudi exhaustiu sobre la pensió alimentària en els fills majors d'edat, principalment mitjançant la:

- Legislació: Codi Civil Espanyol (d'ara endavant CC) i Llei d'Enjudiciament Civil (d'ara endavant LEC)
- La doctrina i jurisprudència adaptant-se als canvis continus de la societat.
- En cas d'incompliment, de la prestació de la pensió alimentària també es veurà des de la via del dret penal, les sancions que poden ser interposades.

El major problema és determinar en quin moment els progenitors deixen de tenir responsabilitats, obligacions, entre altres tantes qüestions en el moment en què el fill o fills aconsegueixen la seva majoria d'edat i generalment és el moment en el qual es produeixen la majoria dels conflictes, que en la majoria de les ocasions acaben en els Jutjats.

Els progenitors tenen l'obligació legal de facilitar el manteniment als seus fills, en el seu sentit més ampli, fins i tot una vegada aconseguida la seva majoria d'edat; ja que, Significa què una persona quina no té els seus estudis finalitzats pel mer fet de tenir divuit anys ha de trobar-se desemparat?, Quina raó justificaria la privació dels seus drets més essencials?, poden arrabassar a un jove el dret a tenir un futur digne?; aquestes qüestions principalment han estat la causa de l'elecció del tema del meu Treball de Fi de Grau, atès que no són poques les persones que es troben sotmeses a problemes legals amb els seus progenitors per diferents motius legals, simplement per considerar que ja no necessiten de la seva ajuda per ser majors d'edat.

Aquest TFG s'elaborarà amb un enfocament acadèmic i una anàlisi jurisprudencial; prestant especial atenció a l'articulat del CC i de la LEC, així com també al Codi Penal espanyol (d'ara endavant CP).

El tema triat és jurídicament apassionant per la gran quantitat de doctrina i jurisprudència que s'ha anat incorporant en el nostre sistema en els últims anys.

S'abordarà la seva anàlisi especificant el seu concepte i diferenciant el que ha d'entendre's per despeses ordinàries i extraordinàries, estudi del art.93.2 CC, la manera de realitzar una aproximació de la pensió alimentària, les possibles modificacions de la pensió, així com els possibles suposats de la seva extinció, també es contemplarà el cas dels majors d'edat incapacitats, les conseqüències de l'impagament de la pensió i finalment es conclourà amb les conclusions.

2. CONCEPTE I FONAMENT DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

Segons el diccionari panhispànic de l'espanyol jurídic s'entén per pensió alimentària la *“prestación que comprende todo lo que es indispensable para el sustento, habitación, vestido y asistencia médica, a la que recíprocamente se encuentran obligados por ley los cónyuges y los ascendentes y descendentes, así como los hermanos, aunque en este último caso, en determinadas condiciones y con una extensión inferior”*.

Conclou indicant que els aliments entre parents es troben regulats en els arts. 142 i ss del CC.¹

Respecte al seu fonament, es troba en la solidaritat familiar davant l'escassetat de recursos d'un dels seus membres, en el cas que estudiem es tracta dels fills; el que posa de manifest una important funció d'assistència social.

El dret a la pensió d'aliments confronta dos deures:

- El deure que té l'Estat d'ajudar i protegir els ciutadans desemparats.²
- El deure que tenen els familiars tant moral com obligacional d'ajudar als parents consanguinis.

La doctrina espanyola no és uniforme, una banda de la doctrina considera que la solució està en delimitar l'àmbit competencial quant a matèries que se subjectarien per part de l'Estat i que matèries se subjectarien per part de la família. L'altra banda de la doctrina defensa que el paper dels familiars serà fonamental per a superar un estat de necessitat, més que el propi paper que pugui exercir l'Estat.

2.1 ELEMENTS QUE LA COMPONEN

2.1.1 ALIMENTS AMPLIS

Els cònjuges i els parents en línia recta estan obligats recíprocament a donar-se aliments en sentit ampli. L'amplitud dels aliments ve definida per l'art. 14 CC assenyalant que *“Se entiende por alimentos todo lo que es indispensable para el sustento, habitación, vestido y asistencia médica.*

Los alimentos comprenden también la educación e instrucción del alimentista mientras sea menor de edad y aun después cuando no haya terminado su formación por causa que no le sea imputable”.

---

¹ <https://dpej.rae.es/lema/pensi%C3%B3n-alimenticia>

² “El Estado paga las pensiones de alimentos” <https://www.mundojuridico.info/estado-paga-pensiones-alimentos/>

Segons LASARTE ÁLVAREZ “*Se entiende por alimentos todo lo que es indispensable para el sustento, habitación, vestido y asistencia médica [hasta 1981, todo ello había de prestarse] según la posición social de la familia*”. Los alimentos comprenden también la educación e instrucción del alimentista mientras sea menor de edad y aun después cuando no haya terminado la formación por causa que no le sea imputable. Entre los alimentos se incluirán los gastos de embarazo y parto, en cuanto no estén cubiertos de otro modo”³

2.1.2 ALIMENTOS ESTRINGENTES

El concepto de alimentos estringentes se refiere a los alimentos debidos entre hermanos, el contingido de los cuales es mucho más limitado que el de los anteriores. Encuentran su regulación en el art. 143 CC el cual dispone “*Los hermanos sólo se deben los auxilios necesarios para la vida, cuando los necesiten por cualquier causa que no sea imputable al alimentista, y se extenderán en su caso a los que precisen para su educación*”

Aquest article es refereix amb “*los auxilios necesarios*”, a les necessitats mínimes vitals, reduint-se habitualment en la manutenció de manteniment, al recer i a l'educació.

2.2 DIFERÈNCIES ENTRE PENSÍO D'ALIMENTOS I DESPESES EXTRAORDINÀRIES

La pensió alimentària és una pensió destinada a sufragar les **despeses ordinàries** de la criança i educació dels fills, per tant, segons les necessitats es fixa la seva quantia mitjançant conveni regulador o en sentència de divorci o separació.

Però, Què passa quan les despeses no es contemplen en la pensió alimentària? Aquí sorgeixen les anomenades **despeses extraordinàries** definits per exclusió dels ordinaris, que a causa del seu caràcter imprevisible s'impedeix que la seva inclusió dins de la pensió d'aliments.

Segons diu LAZARO PALAU la despesa extraordinària “*es aquel que tiene lugar como consecuencia de circunstancias especiales en la vida del menor, en el aspecto físico, material, personal o de asistencia médica y clínica, o por razón de la necesidad puntual y excepcional derivada de su propia formación escolar y académica. De manera que, en cada momento y para cada caso en concreto, se resolverá la cuestión. En el supuesto en que las partes no lleguen a un acuerdo, mediará, entonces, intervención judicial*”.⁴

Per tant, les despeses extraordinàries són despeses que malgrat resultar necessaris no són previsibles o periòdiques, podent aquestes despeses definir-se en el conveni regulador,

---

³ -LASARTE ÁLVAREZ, C. *Derecho de familia, principios del derecho civil IV*, Ed 12ª, Madrid, editorial Marcial Pons, 2014.

⁴ -LÁZARO PALAU, Carmen María, *La pensión alimenticia de los hijos*, Edición 1ª, Cizur Menor, Ed. Aranzadi, 2008, ISBN 978-84-8355-898-0

mancant acord, caldrà acudir a la jurisprudència per a saber quan s'ha de fer una aportació extra i en cas de no arribar a acord, mediarà intervenció judicial.

En la següent taula es classifiquen algunes de les despeses que podrien donar-se en **despeses ordinàries** i **despeses extraordinàries**, no previsibles o no periòdiques, a manera exemplificativa:

DESPESES ORDINÀRIES	DESPESES EXTRAORDINÀRIES
• Habitatge i subministraments (llum, aigua, gas, telèfon, internet...) • Alimentació • Roba i calçat • Elements d'higiene • Despeses d'educació ordinàries en ensenyament públic: llibres de text, matrícula... • Despeses mèdiques cobertes per la sanitat pública • Despeses d'oci ordinàries, incloent les despeses de telefonia mòbil.	<u>Despeses no previsibles:</u>
	• Substitució d'ulleres ⁵ • Aparells protètics ⁶ • Intervencions quirúrgiques d'urgència • Tractaments odontològics, com l'ortodòncia⁷ • Classes de repàs • Tractaments farmacèutics transitoris ⁸
	<u>Despeses no periòdiques:</u>
	• Activitats extraescolars i excursions del col·legi.⁹ • Altres viatges d'estudis. • Inscripcions a oposicions i determinades despeses formatives. • Permís de conduir: taxes de Trànsit, autoescola...¹⁰

⁵ (AAP Barcelona, Sec. 18.ª, 209/2017, de 23 de maig -SP/AUTRJ/916763-)

⁶ (AAP Burgos, Sec. 2.ª, 104/2018, de 28 de març -SP/AUTRJ/965277-)

⁷ Sentència de la Audiència Provincial de Madrid secció 22 de 26 de maig 2020 n° 351/2010, recurs 1013/2019.

⁸ (AAP Barcelona, Sec. 12.ª, 453/2017, de 17 de octubre -SP/AUTRJ/934279-)

⁹ (AAP Córdoba, Sec. 1.ª, 317/2017, de 3 de juliol -SP/AUTRJ/924737-)

¹⁰ (AAP Soria, Sec. 1.ª, 1/2018, de 8 de gener -SP/AUTRJ/947842-)

Cal esmentar també, les despeses no necessàries però autoritzades. La jurisprudència ha inclòs com a tals:

- Les despeses de guarderia i d'educació no obligatòria com FP i despeses universitàries ¹¹
- Les activitats extraescolars realitzades anteriorment del divorci o separació¹²
- Les despeses del centre educatiu de pagament al qual ja acudien els fills.

Finalment, esmentar les **despeses extraordinàries no necessàries**. La seva determinació és casuística pel fet que no resulten taxades legislativament i per tant han d'examinar-se en cada cas. Per a això es requereix bàsicament que es tracti de despeses no necessàries. El conflicte sorgeix en la determinació de la necessitat o no necessitat de la despesa. En aquests casos més ambigus el progenitor custodi haurà de consultar-lo amb l'alimentant per a la seva autorització i en cas de no atorgar-la l'alimentant podrà ser substituïda per una autorització judicial.

Per a acabar d'explicar el present apartat, cal designar qui ha d'abonar aquesta despesa addicional. Mancant acord les despeses extraordinàries haurien de pagar-se al 50% tots dos progenitors. Quan mitjana acord es pot donar un altre repartiment. Per exemple, si l'estatus econòmic d'un dels progenitors és significativament superior al de l'altre s'aconsella aquest acord.

Pot ocórrer que s'anticipi el pagament per un dels progenitors per tractar-se d'una despesa urgent, en aquests casos podrà reclamar a l'altre la devolució de la seva part. En cas de discrepància o impagament la part que ha carregat amb la despesa podrà acudir a la via judicial. Ha de ser una **despesa urgent**, ja que, de no ser-ho, el progenitor custodi haurà de sol·licitar autorització a l'alimentant o per via judicial.

En cas de conflicte es podrà interposar incident de declaració de despeses extraordinàries de l'art. 776.4 LEC. El jutge haurà de determinar si la despesa ha d'entendre's o no com a extraordinari i ordenar la distribució de pagament d'aquesta despesa.

3. SUBJECTES IMPLICATS: PARES I FILLS

L'obligació de prestació d'aliments es dona entre dos subjectes: d'una banda, l'alimentant que és el qui ha de prestar aquests aliments i, d'altra banda, l'alimentista que és el qui rep els aliments.

Segons l'autor MORENO QUESADA *“Una de las características de la prestación de la deuda alimenticia entre parientes es la reciprocidad, en el sentido que las personas designadas para reclamarlos, para percibirlos, son las llamadas también a prestarlos en*

---

¹¹ (AAP Barcelona, Sec. 18.ª, 284/2018, de 9 de maig -SP/AUTRJ/954437-)

¹² (AAP Asturias, Oviedo, Sec. 6.ª, 117/2017, de 15 de decembre -SP/AUTRJ/939739-)

el caso de que, las circunstancias de unos y de otros, por avatares de la vida puedan tornarse. La nota de reciprocidad que caracteriza esta institución, hay que entenderla más en el sentido gramatical de corresponder a uno u a otro de los determinados por la ley, y no en el sentido jurídico del art 1124 del CC."¹³

Confirma l'anterior idea JIMÉNEZ MUÑOZ "están obligadas a alimentarse entre ellas, aunque no simultáneamente, sino que una y otra posición estará en función de en quién concurra la necesidad en cada momento"¹⁴

3.1 ALIMENTANT

Segons el diccionari panhispànic de l'espanyol jurídic s'entén per alimentant "*persona que, por obligación legal o contractual, está obligada a proporcionar alimentos a otra*"¹⁵. Per tant, entenem que el alimentant és "*el sujeto pasivo de la deuda alimenticia que debe dar alimentos a la figura opuesta, denominada alimentista*".¹⁶

El Codi Civil únicament fa referència a la part deutora de l'obligació, és a dir, al alimentant. Dels arts. 143 i 144 CC s'extreu que "*son obligados a la prestación de alimentos, en este orden, el cónyuge, los descendientes, los ascendientes y los hermanos*", referint-se en aquest cas, a aquells supòsits on existeixin diversos deutors i només un creditor o alimentista.

Per tant, en el sentit que ens concerneix, seran obligats de la pensió d'aliments els ascendents. Els pares estan obligats a proporcionar aliments als seus fills, i una vegada que es produeixi el divorci, serà el progenitor no custodi en qui recaigui aquesta obligació, establint l'art. 110 CC: "*El padre y la madre, aunque no ostenten la patria potestad, están obligados a velar por los hijos menores y a prestarles alimentos*".

---

¹³ -MORENO QUESADA, L; GONZALEZ PORRAS, J.M, et al, "Curso de Derecho civil IV", editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2012, pp. 45,46. ISBN 9788413139579

¹⁴ La regulación española de la obligación legal de alimentos entre parientes FRANCISCO JAVIER JIMÉNEZ MUÑOZ Departamento de Derecho Civil de la UNED

¹⁵ DICCIONARIO PANHISPÁNICO DEL ESPAÑOL JURÍDICO "Definición de alimentante"

<https://dpej.rae.es/lema/alimentante>

¹⁶ CONCEPTOSJURIDICOS.COM "Definición de alimentante"

<https://www.conceptosjuridicos.com/alimentante/#:~:text=El%20alimentante%20es%20la%20%22persona,la%20figura%20opuesta%2C%20denominada%20alimentista.&text=As%C3%AD%2C%20los%20padres%20est%C3%A1n%20obligados,hijos%20por%20la%20patria%20potestad>

3.2 ALIMENTISTA

Segons el diccionari panhispànic de l'espanyol jurídic s'entén per alimentista la “*persona que tiene derecho a reclamar de un pariente el cumplimiento de la obligación de prestarle alimentos*”.¹⁷

A continuació, s'explicaran els diferents supòsits d'alimentista:

3.2.1 FILLS MENORS D'EDAT

Els destinataris reals de la pensió alimentària són els fills, amb indiferència que la filiació sigui per naturalesa o adoptiva, i és a ells a qui correspon la titularitat del crèdit per aliments.

El deure de prestar aliments als fills es presenta com una obligació que tenen els pares, qüestió que té el seu desenvolupament constitucional en l'art. 39.3 CC: “*los padres deben prestar asistencia de todo orden a los hijos habidos dentro o fuera del matrimonio, durante su minoría de edad y en los demás casos en los que legalmente proceda*”.

Per tant, com assenyala GUERRERO, VERÓNICA “*el conjunto de derechos y obligaciones que nacen como consecuencia de esa filiación se va a mantener a lo largo del tiempo, para así asegurar el bienestar de los hijos*”.¹⁸

Més endavant estudiarem amb major precisió que, l'obligació alimentosa en els majors d'edat ve condicionada a una sèrie de requisits. En canvi, en el que ens concerneix en el present apartat cal dir que en els menors d'edat l'obligació alimentosa existeix incondicionalment i que són objecte de la màxima protecció, és a dir no es condiciona com en el cas dels majors d'edat a una sèrie de requisits, atès que sempre sense excepció ha de complir-se amb l'obligació.

En l'apartat dels fills menors d'edat queden inclosos també els majors d'edat sotmesos a pàtria potestat prorrogada als quals es refereix l'art. 171 CC, qüestió que passarem a analitzar més detalladament en l'apartat “*cas especial major d'edat discapacitat*”.

3.2.2 FILLS MAJORS D'EDAT

La qüestió de la pensió alimentària en els fills majors d'edat ve regulada en els arts. 142 i ss. del CC, més concretament en el segon paràgraf dels arts. 93 i 142 CC, en els quals es fa una referència més expressa cap als fills majors d'edat i no una referència genèrica cap als fills, siguin menors o majors.

Com podem observar l'art. 93 CC, es fa una concreta referència cap als fills majors d'edat, atribuint al progenitor la cura dels fills no solament quan són menors d'edat sinó també

---

¹⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA “Significado de alimentista”

<https://dpej.rae.es/lema/alimentista>

¹⁸ GUERRERO, VERÓNICA “Todo lo que necesita saber sobre la pensión de alimentos a los hijos menores de edad” publicado el día 22/08/2018 a las 6:15 horas

<https://confi legal.com/20180822-lo-necesita-saber-la-pension-alimentos-los-hijos-menores-edad/>

una vegada els fills aconseguixin la majoria d'edat. D'altra banda, cal destacar que l'art. 142 CC al qual fa esment permet completar el seu propi contingut.

En definitiva, l'abast d'aquests articles serveix fonamentalment per a fixar les bases quantitatives de la prestació a reclamar al cònjuge que posteriorment analitzarem amb major deteniment.

4. REQUISITS PERQUÈ PUGUI DONAR-SE EL SUPÒSIT PREVIST EN L'ART. 93 CC

Segons el que es disposa en l'art. 93 CC el jutge pot fixar la pensió d'aliments als fills majors d'edat o emancipats, atesa la concurrència de dos requisits:

- Mancar d'ingressos propis
- Conviure en el domicili familiar

5. DETERMINACIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

5.1 TAULES ORIENTATIVES PER A LA SEVA DETERMINACIÓ

És una tècnica fundada sobre els recursos que posseeix el deutor. La jurisprudència concedeix a les taules estadístiques un valor merament orientatiu com bé s'indica en el títol de l'apartat. Aquestes taules no tenen un caràcter imperatiu, no obstant això, són una referència per a establir una aproximació real

A proposta del Grup de treball de jutges de família, el CGPJ ha treballat en la creació i posada a la disposició de jutges, magistrats, advocats i ciutadania en general d'aquestes taules, enteses com un instrument orientador adaptat a les experiències en aquesta matèria i elaborat conforme a bases científiques amb el suport tècnic de l'INE.

En la pàgina d'accés a l'aplicació en línia de càlcul de pensions alimentàries <https://www6.poderjudicial.es/PensionAlimenticiaWeb/frmGeneral.aspx#> es pot trobar tota la necessària clicant en l'apartat informació.

El Consell ofereix una plataforma en línia de les Taules per a realitzar els càlculs de cada cas de manera clara i senzilla:

Estimación de la Pensión Alimenticia

i
?

Municipio del hogar del custodio

Comunidad Autónoma: ▼

Provincia: ▼

Localidad: ▼

Otros Conceptos

Número de hijos: ▼

Año: ▼

Custodia Monoparental

Custodia Compartida

Ingreso Progenitores

Ingresos Custodio: 1200	Ingresos No Custodio: 2400

Importes en Custodia Monoparental

Pensión Inicial: 554	CCAA: 571	Localidad: 604	Total Pensión: 604

Calcular

Limpiar

Modificar

Imprimir

19

En aquest cas podem observar que existeixen dos alimentistes, que els ingressos del custodi són inferiors als de l'alimentant, donant-se una estimació de 604€ de pensió.

El substrat estadístic de les taules s'actualitzarà si es produïssin canvis en l'estructura de despeses de les famílies i, com a mínim, cada cinc anys.

5.2 CRITERIS PER A LA SEVA DETERMINACIÓ

El Jutge analitza cada cas concret per a determinar la quantia de la pensió d'aliments, valorant-se essencialment dos aspectes: les possibilitats econòmiques de cadascun dels progenitors i les necessitats dels fills.

Els criteris que valora el jutge generalment per a fixar la quantia de la pensió són els que hem vist en l'anterior formulari com el lloc de residència, el nombre de fills, els ingressos dels pares... A més d'altres criteris com les necessitats dels fills (vestit, cobertura sanitària, menjar, educació...), les necessitats especials dels fills (minusvalideses, malalties...) i les necessitats econòmiques dels pares (pagament d'hipoteques, préstecs, lloguer d'habitatge...).

¹⁹ CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL "Estimación de la pensión alimenticia"
<https://www6.poderjudicial.es/PensionAlimenticiaWeb/frmGeneral.aspx>

5.3 ESTABLIMENT DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

Qui estableix les pensions alimentàries? Ens trobem davant dos supòsits:

- **Existència d'un pacte de mutu acord entre cònjuges:** L'obligació, quantia i forma de pagament de les pensions alimentàries es disposa en el conveni regulador.
- **Sense acord entre els cònjuges:** En cas de no existir acord entre les parts, el Jutge, determinarà *la contribució de cada progenitor* per a satisfer els aliments.

5.4 LES FORMES DE PRESTACIÓ: COM S'ABONA LA PENSIÓ DEPENDENT DE L'EDAT DELS FILLS

Una vegada aconseguida la majoria d'edat dels fills, se'ls pot pagar directament la pensió d'aliments, bé mitjançant la transferència mensual a un compte corrent o bé mitjançant un lliurament en mà.

Respecte a aquesta possibilitat, la major part de la jurisprudència opina que el pagament de la pensió d'aliments directament als fills incompleix la sentència o el conveni regulador dictat després de la separació o divorci, sent invalida l'opció de pagament directe al fill major d'edat.

La sentència dictada per l'Audiència Provincial de Màlaga (Secció 6^a) de 27.11.2008 és un clar exemple de la negativa davant aquesta possibilitat *“No constituye un modo de satisfacer la pensión los pagos realizados directamente al hijo, pues lo que se está ejecutando es una sentencia de separación en la que se aprueba un convenio regulador, según el cual el apelante abonará en la cuenta designada por la madre los alimentos, por lo que no se trata de una prestación alimenticia de ascendientes a descendientes pues entonces deberían haber sido demandados ambos progenitores por sus hijos, sino que se trata del modo en que cada uno de los progenitores va a contribuir a satisfacer una obligación no cuestionada de alimentos para sus hijos y que es común a ambos. El acuerdo alcanzado entre padre e hijo para entregarle aquél la pensión directamente no es oponible en la presente ejecución por cuanto los titulares de la relación procesal son el padre y la madre, y por lo tanto, es ajena a ellos un acuerdo no alcanzado entre las mismas partes”*.²⁰

No obstant això, i en sentit contrari, hi ha una petita part de la jurisprudència que considera vàlida el lliurament de la pensió d'aliments als fills majors quan aquests declaren haver-la rebut. Per exemple, l'Audiència Provincial de la Rioja (Sección 1°) de 22.03.2012 estableix que *“Aunque la sentencia indicaba que los pagos se realizarían dentro de los cinco primeros días de cada mes en la cuenta que designara la madre, cabe señalar que la falta de cumplimiento de este requisito en absoluto significa que la deuda no se pague,*

---

²⁰ SAP MA 3834/2008 de 27 de novembre de 2008. Rec. 735/2008

y por lo tanto, nunca puede justificar la continuación de la ejecución dineraria promovida por estos conceptos por la citada señora, ya que la misma reconoce que durante siete mensualidades aceptó la entrega de la pensión alimenticia directamente a sus hijas “en mano”, luego es claro que esta forma de pago fue aceptada por la hoy ejecutante como una forma válida de recibir el dinero y por lo tanto no puede ir en contra de sus actos. Las dos hijas recibieron de su padre las entregas de dinero en concepto de pensión de alimentos, y luego ellas, como han declarado en el juicio se lo entregaban a su madre, No hay ningún indicio que permita albergar dudas sobre la sinceridad de estas testigos, hijas del ejecutado, pero también hijas de la ejecutante”²¹.

En definitiva, encara que pugui semblar lògic fer l'ingrés de la pensió d'aliments als fills quan aconseguen la majoria d'edat, aquesta situació ha de ser acceptada per l'altre ex cònjuge de manera escrita, ja que, malgrat abonar la pensió, es podria executar la sentència derivant a serioses dificultats d'oposició. A causa de tot això el més aconsellable i pel que es decanta la major part de la jurisprudència és no pagar directament a l'alimentista.

6. LA MODIFICACIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

L'autor LASARTE ÁLVAREZ ens relata la modificació de la pensió alimentària; *“la dependencia de la prestación alimenticia de la situación patrimonial de las partes, de un lado y de otro, su carácter propio de obligación duradera periódica conlleva que, no obstante, las dificultades de su determinación, la cuantía (o, en su caso, el porcentaje) de la pensión es esencialmente modificable”²²*

Així ho disposa l'art. 147 CC, conforme al qual *«Los alimentos, (...) se reducirán o aumentarán proporcionalmente según el aumento o disminución que sufran las necesidades del alimentista y la fortuna del que hubiere de satisfacerlos».*

El paràgraf. 3º art. 90 CC disposa que *«Las medidas que el Juez adopte en defecto de acuerdo o las convenidas por los cónyuges judicialmente, podrán ser modificadas judicialmente o por nuevo convenio aprobado por el Juez, cuando así lo aconsejen las nuevas necesidades de los hijos o el cambio de las circunstancias de los cónyuges»* l'art. 91 in fine CC. *«Estas medidas podrán ser modificadas cuando se alteren sustancialmente las circunstancias».*

La quantia i el pagament dels aliments pot veure's afectada, doncs, quan es modifiquin de

---

²¹ SAPLO 177/2012 de 22 de març de 2012. Rec. 151/2012

²² LASARTE ÁLVAREZ, C. *Derecho de familia, principios del derecho civil IV*, 12ª ed., editorial Marcial Pons, 2014.

manera evident els recursos de l'obligat o es produeixi una variació en les necessitats de l'alimentista.

6.1 REDUCCIÓ DE LA QUANTIA

En primer lloc, analitzarem els supòsits més freqüents on se sol·licita la reducció de la quantia en concepte de pensió alimentària. Diferenciem els següents casos:

6.1.1 DISMINUCIÓ D'INGRESSOS DE L'ALIMENTANT

Una de les principals causes quant a la disminució de la pensió alimentària és la disminució dels ingressos del progenitor alimentant. Ha de ser una reducció substancial dels seus ingressos, no una mera reducció insignificant, i que aquesta reducció li impedeixi continuar pagant la quantitat inicialment estipulada. Per tant, el progenitor en el cas que es produeixin els requisits exposats pot sol·licitar la modificació de la quantia inicial.

Conforme al que es disposa en l'art. 146 CC, la reducció de la pensió es realitzarà atenent les circumstàncies econòmiques de l'obligat al pagament.

Ha d'aclarir-se que la reducció del seu cabal patrimonial pot haver estat reduïda de manera voluntària per l'alimentant, per tant, aquí no es donarien els requisits necessaris per a la modificació i la demanda de modificació difícilment prosperarà, atès que els fets han de ser aliens al prestador del dret i no provocats de manera voluntària per aquest.

Com diu CABEZUELO ARENAS *“Mal protegeríamos los intereses de los hijos si permitiéramos que el endeudamiento voluntario del alimentante comprometiera el pago de las pensiones de aquéllos, proporcionando al progenitor el argumento idóneo para apelar a una merma en su liquidez”*²³

Aquest és el cas en el qual un pare decideix demanar una baixa laboral voluntària o realitza l'una petició d'excedència amb la finalitat de poder reduir la quantia de la pensió. El mateix passaria en el cas de l'endeutament voluntari per la compra de béns mobles o immobles, per exemple, en el cas que un pare es compri un cotxe i generi un deute no és justificant per a la modificació i reducció de la quantia de la pensió atès que el pare no tenia l'obligació d'adquirir el vehicle, així i tot de manera voluntària contreu el deute, en aquest cas no podem reduir la pensió. Si no fos així es deixaria en mans de l'alimentant el compliment del conveni regulador o de les mesures judicials que no sempre té la millor voluntat per a l'alimentista.

Per contra, en cas d'acomiadament de l'alimentant, sí que es podria aplicar la modificació de la pensió atès que aquest succés és aliè a la voluntat de l'obligat. El mateix succeiria per exemple quan es donés una situació d'invalidesa o qualsevol problema de salut. El

---

²³ CABEZUDO ARENAS, Ana Laura, *Polémicas judiciales sobre significado, fijación, contenido y variabilidad de la pensión de alimentos de los hijos tras la separación y divorcio: art. 93 CC*, Cizur Menor, Aranzadi Thomson Reuters, 2010, ISBN 978-84-9903-496-6

deutor conforme a l'art. 217 LEC, ha d'aportar les proves corresponents i ha de demostrar la pèrdua de la seva capacitat econòmica de manera clara i sense ambigüitats, perquè el jutge pugui apreciar el canvi de circumstàncies en l'activitat probatòria s'han d'incloure les que concorrien en el moment d'adoptar-se les mesures i les que concorren actualment perquè pugui valorar-se si existeix o no canvi o variació en aquestes.

A més, cal ressaltar que, per a donar-se la modificació de les mesures, és necessària que la situació sigui prolongada i no una condició esporàdica i limitada en el temps. Per exemple, no és causa justificant de modificació de la pensió que un cònjuge percebi menys ingressos en un mes determinat. No és suficient per a fundar la demanda de modificació que el cònjuge estigui passant per una situació temporal de millor o pitjor fortuna.²⁴²⁵

6.1.2 INCREMENT D'INGRESSOS DEL PROGENITOR AMB EL QUAL CONVIUEN ELS FILLS

És molt recurrent en la pràctica que en el moment en el qual es fixen les condicions de la pensió alimentària, el progenitor que conviu amb l'alimentista es trobi en situació de desocupació i precarietat, això es deu al fet que és moltes vegades l'altre progenitor a qui se li desplaça la càrrega de sustentar econòmicament a la família mentre que el convivent procura la cura dels fills i de la llar.

Si varia aquesta situació i es produeix una millora per qui roman en companyia del fill, sempre que aquesta millora sigui permanent i significativa es fa necessària la revisió de la quantia amb la finalitat d'adaptar-la a la proporcionalitat exigida pels arts. 146 i 147 CC, podent donar lloc a la modificació de les mesures anteriorment establertes lloc estem davant una obligació mancomunada.

Tot això amb la possibilitat que es pugui excloure la reducció de la pensió alimentària per tal motiu en el Conveni regulador.

6.1.3 DISMINUCIÓ DE L'ESTAT DE NECESSITAT EN EL QUE ES TROBEN ELS FILLS MAJORS D'EDAT

A mesura que els fills creixen solen incrementar les seves necessitats, encara que pot donar-se el cas en què les necessitats dels fills disminueixin el que suposaria una modificació de la pensió d'aliments.

La SAP de Sevilla de 24 de febrer de 2006, estableix que: *“Procede reducir el importe de la pensión de alimentos, al haberse acreditado una disminución de las necesidades de la menor por el hecho de haber abandonado la guardería y pasado a un centro público gratuito.”*²⁶

Però, Què passaria si els fills majors d'edat disposessin d'ingressos, però aquests fossin insuficients per a aconseguir la independència econòmica? En aquest cas no procediria

---

²⁴ SAP PO 1718/2009 de 30 de juny de 2009. Rec. 229/2009

²⁵ SAP Z 696/2003 de 21 de març de 2003. Rec. 508/2002

²⁶ SAP SE 770/2006 de 24 de febrer de 2006. Rec. 5923/2005

l'extinció de la pensió. No obstant això, si els ingressos tenen especial transcendència pot donar-se una reducció de la pensió alimentària, ja que ha existit una modificació substancial de les circumstàncies considerades en el moment de fixar la pensió.

6.1.4 NAIXEMENT D'ALTRES FILLS DE L'ALIMENTANT

Quant a la present causa de modificació existeix un gran debat jurisprudencial.

D'una banda, part de la jurisprudència disposa que l'assumpció per l'obligat de noves càrregues familiars com és el naixement d'un nou fill suposa una alteració en les circumstàncies de l'obligat. Aquesta situació no és necessàriament causa de modificació de la pensió atès que és de caràcter previsible, l'obligat ha assumit la situació de manera voluntària i plenament conscient de les obligacions que ja tenia amb anterioritat al naixement del nou fill. És a dir, es recorda la no automatització de la reducció i la condicionen a una disminució provada dels ingressos de l'alimentant. *«el nacimiento de nuevos hijos fruto de una relación posterior, no supone, por sí solo, causa suficiente para dar lugar a la modificación de las pensiones alimenticias establecidas a favor de los hijos de una anterior relación, sino que es preciso conocer si la capacidad patrimonial o medios económicos del alimentante es insuficiente para hacer frente a esta obligación ya impuesta y a la que resulta de las necesidades de los hijos nacidos con posterioridad» (...)*.²⁷

D'altra banda, una minoria de la jurisprudència té en compte el naixement d'un nou fill suposant una modificació de circumstàncies suficients per a reduir la pensió alimentària.²⁸

6.1.5 NOU MATRIMONI O SITUACIÓ CONVIVENCIAL DE L'ALIMENTANT

Contreure un nou matrimoni no converteix al nou cònjuge en deutor. En refer l'estat civil no s'augmenta la capacitat contributiva del progenitor, ja que l'obligació no la té el tercer sinó els dos progenitors.

6.2 AUGMENT DE LA QUANTIA

En segon lloc, analitzarem els supòsits més freqüents on se sol·licita l'augment de la quantia en concepte de pensió alimentària. Diferenciem els següents casos:

6.2.1 AUGMENT DEL PATRIMONI DE L'ALIMENTANT

Es tracta d'un supòsit de reconeixement legal perquè la llei no aporta mitjans suficients i eficaços per a la seva adopció el que suposa que no sigui una modificació freqüent. La seva baixa freqüència es deu al fet que l'alimentant oculta dades sobre els seus ingressos. Això suposa bé, la contractació d'un detectiu privat o recórrer a un jutge per a sol·licitar conèixer la declaració de la renda de l'alimentant. A més, cal comparèixer amb advocat i

---

²⁷ La sentència 30 d'abril 2013, que reproduïx les sentències de 21 de setembre y 21 de novembre 2016

²⁸ STS 320/2017 de 1 de febrer de 2017. Rec. 1928/2016

procurador, fet que eleva més els costos i dissuadeix de sol·licitar la revisió dels ingressos de l'alimentant per a una possible modificació de la quantia de la pensió.

6.2.2 DESCENS D'INGRESSOS DEL PROGENITOR AMB EL QUAL CONVIUEN ELS FILLS

Suposa un canvi substancial que trenca la proporcionalitat que existia en el moment en el qual es van fixar les mesures. Aquest fet pot justificar un augment en l'import de la pensió alimentària dels fills motivat per la compensació de les mancances que ha pogut produir el descens dels ingressos del progenitor amb el qual conviuen.

6.2.3 INCREMENT DE L'ESTAT DE NECESSITAT EN EL QUAL ES TROBEN ELS FILLS MAJORS D'EDAT

Aquestes necessitats es remeten al necessari per al manteniment, habitació, vestit, assistència mèdica, educació i instrucció, com, així com es contempla en l'art. 142 CC. Si bé totes les pensions alimentàries se sotmeten a una clàusula de revaloració, quan els fills creixen les necessitats econòmiques són majors, podent depassar les revaloracions establertes inicialment.

En tot cas aquest augment de les necessitats ha de demostrar-se, i com disposa la SAP de Cuenca de 15 de maig de 2002 *“no puede afirmarse de forma genérica y taxativa que las necesidades económicas de los hijos incrementan necesariamente por el solo hecho de su crecimiento”*, havent d'estar fonamentada l'acció de modificació en l'augment de despeses que puguin concretar-se.

El creixement dels fills també implica que aquests canviïn de cycle educatiu, augmentant les despeses referents a la seva formació i instrucció. Tal augment de les despeses haurà de ser compartit per tots dos progenitors, però serà necessari el consens previ, ja que no podrà, per exemple, imposar-se a un dels progenitors que el fill creditor de la pensió alimentària estúdiï en una universitat privada.

7. EXTINCIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

A causa del caràcter privilegiat de la pensió alimentària s'estableixen una sèrie de **causes d'extinció taxades** que no operen de manera automàtica, havent-se d'invocar davant els tribunals. A continuació, distingirem entre pressupostos subjectius i objectius.

7.1 PRESSUPOSTOS SUBJECTIUS

7.1.1 Cessació de l'obligació per mort

La pensió d'aliments cessarà quan el vincle paternofilial desaparegui per causa de mort de l'alimentant, alimentista o de tots dos:

- **Mort de l'alimentant:** la mort de l'obligat extingeix la pensió, donada la intransmissibilitat mortis causa del dret i del deute alimentós. Si la necessitat de l'alimentista persistís hem d'acudir a l'ordre de prelació regulat en el art.144 CC.
- **Mort de l'alimentista:** Mancant l'alimentista s'extingeix l'obligació personal. No cap la transmissió d'aquesta.

7.1.2 Cessació imputable a l'alimentista: mala conducta o falta d'aplicació al treball

En el moment en què el creditor aconseguix la majoria d'edat la mala conducta de l'alimentista és causa d'extinció de la pensió d'aliments.

Generalment la mala conducta sol produir-se per la falta d'interès en els estudis o per l'absència de cerca activa de treball.

- **Absència de cerca activa de treball:** en el cas que l'alimentista es negués a incorporar-se en el mercat laboral havent rebut ofertes se suspèn la pensió d'aliments. En cas contrari s'estaria fomentant a la falta de motivació professional.
- **Falta d'interès en els estudis:** Per a això, ha de demostrar-se tal desinterès, per exemple, demostrant un escàs rendiment acadèmic. El desconeixement per part de l'alimentant de les qualificacions acadèmiques de l'alimentista no és causa d'extinció de la pensió d'aliments. Cada vegada és major la doctrina que considera un termini raonable per a la pensió equivalent a la finalització acadèmica de l'alimentista.

Pot ocórrer que aquesta extinció no sigui definitiva atès que la seva existència depèn de les necessitats de l'alimentista, encara que els tribunals no solen reprendre la pensió una vegada produïda aquesta extinció.

En conclusió, la pensió alimentària en fills majors d'edat ni té un caràcter indefinit ni vitalici, podent extingir-se l'obligació a causa d'una actitud negligent en la seva conducta a conseqüència dels motius vists anteriorment.

7.2 PRESSUPOSTOS OBJECTIUS

7.2.1.- Per reducció de la capacitat econòmica de l'alimentant:

L'art. 152.2 CC estableix que quan l'alimentant involuntàriament esdevé en un empobriment, tal que no pugui ni satisfer les necessitats bàsiques de si mateix, pot arribar a donar-se l'extinció de la pensió d'aliments, sent insuficient com a causa una simple reducció de la seva fortuna. Aquesta causa d'extinció es dona exclusivament en els fills majors d'edat.

7.2.2- El fill major d'edat porta una vida independent:

L'art. 93.2 CC estableix que perquè el fill major d'edat disposi d'una pensió alimentària, l'obligació de convivència en el domicili familiar i mancar d'ingressos propis. Mancant un dels anteriors requisits cessa l'obligació alimentària.

Un altre cas molt diferent seria que el fill major d'edat es trobés fora del domicili familiar per estudis, en aquest cas s'entén que continua vivint en el domicili familiar.

7.2.3- Per contreure el fill major d'edat matrimoni:

El matrimoni comporta la creació d'un nou nucli familiar que extingeix la pensió alimentària. Una altra situació semblant pot ser que el fill major d'edat visqui amb una parella.

7.2.4.- Perquè el fill major d'edat ja no necessita el suport econòmic:

L'art. 152.3 CC estableix que cessarà la pensió alimentària quan el fill pugui exercir un ofici o hagi millorat fortuna. Ha de ser una capacitat real per a mantenir-se per si mateix.

La falta de necessitat pot manifestar-se de les següents formes:

- Quan els fills majors d'edat ni estudien ni treballen.
- Quan es dona una actitud negligent en els estudis universitaris, quan amb més de 27 anys continua cursant estudis universitaris.
- Quan els fills majors d'edat es troben incorporats al mercat laboral o una vegada finalitzada la formació, i estant en condicions d'accedir al mercat laboral.

8. LIMITACIÓ TEMPORAL A LA PENSIÓ D'ALIMENTS DE FILLS MAJORS D'EDAT: QUAN ÉS FACTIBLE?

No es pot conèixer amb antelació i exactitud que, en un cert període de temps, els fills no necessitaran més recursos econòmics per part del progenitor, per tant, no basta el transcurs del temps per a cessar l'obligació alimentosa.²⁹

Partint d'aquesta idea la pensió alimentària ha de protegir-se sempre que es mantinguin les circumstàncies que van motivar la mateixa i que no es donin els motius disposats en els arts. 150 i 152 CC.

---

²⁹ STS 587/2019, de 6 de novembre de 2019, Rec. 1424/2019.

A continuació, es desenvoluparan els supòsits diversos que poden presentar-se, analitzant-los d'una manera casuística:

8.1 EN ETAPA DE FORMACIÓ AMB ESCÀS O NUL RENDIMENT EDUCATIU

L'art.142 CC. disposa que els aliments comprenen l'educació i instrucció de l'alimentista fins i tot després de la minoria d'edat quan no haguessin acabat la seva formació, però precisant posteriorment que la falta de finalització no sigui per causa que li pugui ser imputable.

Com ja estudiem anteriorment aquesta deixadesa o desídia del fill major d'edat, pot, en casos extrems, donar lloc a l'extinció de la pensió alimentària, però a més sorgeix el dubte de si tal situació pot servir de premissa per a establir una limitació temporal d'aquesta.³⁰

8.2 EN CONDICIONS D'OBTENIR A CURT TERMINI UNA OCUPACIÓ LABORAL QUE GARANTEIXI LA SEVA INDEPENDÈNCIA ECONÒMICA

Per a abordar aquest apartat ens dirigim a La SAP Santa Cruz de Tenerife de 21 de octubre de 2014 (EDJ 2014/298214) “Se limita la pensión de alimentos del hijo a un año, momento en el que se entiende ya podrá subvenir sus propias necesidades”.³¹

En aquest sentit s'està generalitzant el criteri d'establir un límit temporal a la pensió alimentària en els casos en els quals s'entén que en l'actualitat no existeix causa d'extinció, però sí que es pot obtenir en un període a curt termini una ocupació que garanteixi la pròpia subsistència.

8.3 INCORPORACIÓ DEL FILL DE MANERA ESPORÀDICA EN EL MERCAT LABORAL

És una qüestió considerada per molts progenitors obligats al pagament d'aliments per l'afany de procedir a l'extinció o reducció de la pensió alimentària, per l'aparent canvi en les circumstàncies de l'alimentista.

No obstant això, la jurisprudència tendeix a considerar que no hi ha hagut una alteració substancial pel fet de fer un treball esporàdic o de temporada, sempre que el fill continuï la seva etapa formativa d'una manera diligent.

En aquest punt cal citar la SAP Balears de 4 de juny de 2001 (EDJ 2001/30156), sentència que es denega la suspensió temporal de l'obligació alimentosa, declarant que, encara que resulta admissible per a sol·licitar aquesta suspensió l'al·legació que el fill treballa durant les vacances, no procedeix admetre-la quan aquesta serveix per a cooperar econòmicament

---

³⁰ STSS CAT 5656/2018 de 14/05/2018, Rec. 203/2017.

³¹ SAP Santa Cruz de Tenerife de 21 d'octubre de 2014 (EDJ 2014/298214)

en la satisfacció de les seves necessitats. Extraiem de la sentència la idea que, la suspensió o l'extinció de la pensió deguda a la incorporació de l'alimentista al mercat laboral de manera esporàdica és totalment casuística. Veiem que en cas que serveixi únicament per a la cooperació econòmica i no reveli una situació d'independència econòmica no procedeix a estimar-la.

Un cas diferent seria una que mitjançant aquesta incorporació esporàdica en el mercat laboral es produís una modificació substancial en les seves condicions que li donés independència econòmica.

Concloem amb la idea que al·legar com a causa de reducció o extinció de la pensió alimentària, el fet que el fill exerceixi un treball ocasional és possible, però ha d'atendre's a les circumstàncies específiques de cada cas com hem explicat anteriorment.

9. GARANTIES PER AL CUMPLIMENT DE LA OBLIGACIÓ D'ALIMENTS

Per regla general, els convenis d'aliments per als fills no inclouen clàusules de garantia de compliment de l'obligació. No obstant això, el jutge des de la potestat que li atorguen els Art. 90 i 97 del Codi Civil pot arribar a establir les garanties que permetin fer exigible i eficaç el pagament de la pensió d'aliments. Algunes de les garanties que contempla la nostra regulació jurídica són:

- **Responsabilitat solidària del pagament de la pensió d'aliments**

El jutge pot establir que en cas que una de les parts obligades al pagament no el faci, el sufragui l'altra tenint aquesta un dret de reemborsament per la part que no li corresponia.

- **Retenció judicial per part de l'ocupador**

És a dir, la retenció de la pensió obligada al pagament que serà lliurada directament a l'alimentista.

- **Caucions que assegurin el pagament de la pensió d'aliments**

Es manifesten com a avals, interessos de demora, o qualsevol tipus de peça que es pugui establir a favor de l'alimentista, que doni lloc al fet que la prestació d'aliments s'efectuï.

- **Ordre d'arrelament contra l'alimentant**

En casos molt extrems, es pot arribar fins i tot a la retirada del passaport nacional, fins que s'efectuï el pagament del que és degut

10. CONSEQÜÈNCIES DEL IMPAGAMENT DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA

A continuació, passarem a analitzar les conseqüències més significatives degudes a l'incompliment del pagament de la pensió alimentària:

1. La reclamació de les quantitats impagades

Les parts pot reclamar els impagaments des del primer mes fins a un període retroactiu de 5 anys.

En la pràctica, es rep una reclamació del ex cònjuge. Si no s'obté resposta o es declina, es prosseguiria mitjançant el procediment civil d'execució.

2. Procediment civil d'execució de sentència o de l'acord homologat judicialment

El creditor pot exercitar l'acció personal contra el deutor, agredint tot el seu patrimoni tal com disposa l'art. 1911 CC.

En el procediment civil es requerirà el pagament amb els seus interessos i si no hi ha raó per a justificar l'impagament el jutge podrà prendre mesures addicionals.

3. Les multes de l'art. 776 LEC

En virtut de l'art. 776.1º LEC si els impagaments són reiterats, el Jutge pot imposar multes amb una finalitat ineludible de compliment.

4. Embargament de salaris o d'altres béns

El jutge pot decretar l'embargament dels béns disposats en l'art. 592 LEC, previ requeriment de pagament del deutor.

5. Procés penal per delicte d'impagament d'aliments

La pena s'estableix en l'art. 227 CP referent al delicte d'abandó familiar.

El procediment penal pot iniciar-se quan es produeix un impagament en dos mesos consecutius o bé quan es produeix l'impagament dins de quatre mesos no consecutius..

6. Pagament d'una multa

Com s'ha comentat anteriorment, el jutge podrà establir una multa de 6 a 24 mesos, segons el que s'estableix en l'art. 227CP. Tenint en compte que, en cas de no abonar la pena de multa, aquesta pot convertir-se en pena de presó, corresponent un dia de presó per cada dues quotes impagades.

7. Pagar les costes del procés

Finalment, si les sentències són condemnatòries, en qualsevol dels procediments civil o penal, el jutge pot establir el pagament de les costes processals.

11. CAS ESPECIAL: MAJORS D'EDAT DISCAPACITATS

Una última situació que ens podem trobar en la pràctica habitual són els fills majors d'edat incapacitats. Es manté el sacrifici dels pares que constitueix el dret d'aliments?

Per a desenvolupar correctament aquesta qüestió el primer que hem de determinar és que s'entén per “persones amb discapacitat”

Conforme a la Convención Internacional de los Derechos de las Personas con Discapacidad, de 13 de diciembre de 2006, ratificado por España el 23 de noviembre de 2007, se entiende por “personas con discapacidad” como “aquellas que tengan deficiencias físicas, mentales, intelectuales o sensoriales a largo plazo que, al interactuar con diversas barreras, puedan impedir su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con las demás”. Per altra banda, el Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social “discapacitat” es “una situación que resulta de la interacción entre las personas con deficiencias previsiblemente permanentes y cualquier tipo de barreras que limiten o impidan su participación plena y efectiva en la sociedad, en igualdad de condiciones con las demás”³²

Una vegada entenem aquest concepte passarem a analitzar quina és la situació dels fills majors d'edat discapacitats anteriorment plantejada.

La Convención Internacional de Naciones Unidas sobre Derechos de Personas con Discapacidad, ratificada por España el 23 de noviembre de 2007³³, reconeix el dret a les persones amb discapacitat un nivell de vida adequat a les seves circumstàncies, la qual cosa comporta alimentació, vestit, habitatge; així com millora de les condicions de vida en general.

---

³² Convención Internacional de los Derechos de las Personas con Discapacidad, de 13 de diciembre de 2006, ratificado por España el 23 de noviembre de 2007

³³ Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social

12. CONCLUSIONS

Una vegada analitzat el tema a tractar en el TFG, podríem concloure que, la pensió d'aliments és el precepte jurídic pel qual una persona queda obligada a prestar tot el necessari per a la subsistència d'una altra; cada persona és diferent i per tant cal considerar les circumstàncies de manera individualitzada, havent de tenir en compte tant els canvis socials, com els personals de cadascuna d'aquestes persones, per a vetllar pel seu correcte desenvolupament.

En referència als pressupostos necessaris perquè pugui fixar-se una pensió d'aliments a fills majors d'edat, es troben recollits en l'art. 93.2 CC:

1. Que hi hagi una convivència del fill emancipat o major d'edat amb un dels seus progenitors en el domicili familiar

2. Manca d'ingressos propis de l'alimentista

3. No finalització de la formació acadèmica del fill major d'edat per causes no imputables.

Per tant, tals requisits es consideren totalment encertats, ja que, si els fills percebessin aquesta pensió només pel fet de no ser independents econòmicament i sense fer cap esforç ni dedicació, resultaria abusi per als progenitors. Ha de demostrar-se un estat de necessitat per part del fill

perquè es doni lloc a la prestació, valorant concretament les circumstàncies de cada cas.

Respecte a la determinació de la quantia de la pensió d'aliments haurà de dur-se a terme, tenint en compte les circumstàncies objectives i subjectives, podent augmentar-se o disminuir-se al llarg de la seva existència. Per a la seva determinació els tribunals usen unes taules orientatives amb el propòsit d'adquirir un barem aproximat, sent aquesta proporcional al cabal i mitjans de l'alimentista.

La pensió d'aliments a fills majors d'edat pot sofrir alteracions igual que la dels fills menors, atès el desenvolupament de les circumstàncies que envolten a cadascuna de les parts implicades, bé dels fills o bé dels progenitors.

Les parts legitimades per a la modificació són les parts implicades en el procediment en el qual es va fixar la pensió alimentària.

La modificació pot consistir en un augment o en una reducció, sent l'última la més comuna:

AUGMENT DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA	REDUCCIÓ DE LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA
Augment d'ingressos de l'alimentant	Reducció dels ingressos de l'alimentant
Descens en la fortuna del progenitor convivent	Augment de la fortuna del progenitor convivent
Augment de l'estat de necessitat en el qual es troba el fill major d'edat	Disminució de l'estat de necessitat en el qual es troba el fill major d'edat

Per a poder procedir a la modificació és necessari que es produeixi una alteració substancial i imprevisible, de caràcter permanent, i que en tot cas sigui aliena a la voluntat de la part interessada en la modificació.

En el tema de l'extinció de la pensió d'aliments a favor dels fills majors d'edat, és cada vegada més usual, ja que, els aliments prestats a uns majors d'edat ni tenen caràcter indefinit ni vitalici.

Podrà extingir-se per alguna de les causes recollides en l'art. 152 CC, entre altres:

Causa de mort de l'alimentant, alimentista o de tots dos.
L'alimentista ha incrementat el seu patrimoni de tal forma que la pensió ha deixat de ser necessària.
A causa de la possibilitat d'accés al mercat laboral pel qual pugui obtenir ingressos propis atès que aquests estan en condicions de treballar.
Per mala conducta dels fills s'aprecia per la falta d'interès o per l'abandó quant als estudis per causes totalment imputables a l'alimentista.

En el cas que l'alimentista és un fill major d'edat discapacitat, la seva situació ha d'equiparar-se a les prestacions d'aliments que aquests percebien quan eren menors d'edat mentre que convisqui en el domicili familiar i manqui de recursos, podent extingir-se si no es compleixen els requisits, establint-se com a doctrina en la sentència dictada pel Tribunal Suprem el 7 de juliol de 2014.

Quant a l'incompliment de pagament de la pensió alimentària pot implicar nombroses conseqüències administratives, civils, i fins i tot penals des de penes de multa fins a penes de presó.

Hem d'entendre, per tant, que el dret a la pensió alimentària és diferent depenent dels subjectes a favor dels qui es configuri tal obligació. Així doncs, existeix un règim que difereix entre el dret d'aliments dels fills menors d'edat i el dels fills majors d'edat.

Als fills menors d'edat el dret s'estableix com un imperatiu, il·limitat i incondicional, sempre se'ls donarà per tractar-se d'un deure inherent a la pàtria potestat i el tribunal d'ofici haurà de vetllar perquè es compleixin.

Per part seva, respecte als fills majors d'edat el dret a la pensió alimentària s'interpreta de forma més restringida quedant supeditat a la concurrència d'uns certs requisits, tenint en compte la necessitat del fill i les circumstàncies familiars, sent el principal objectiu del legislador evitar que els fills puguin abusar d'aquesta situació.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

• **Llibres:**

- LÁZARO PALAU, Carmen María, *La pensión alimenticia de los hijos*, 1ª ed., Pamplona, Thomson-Aranzadi, 2008, ISBN 978-84-8355-8980
- CABEZUDO ARENAS, Ana Laura, “*Polémicas judiciales sobre significado, fijación, contenido y variabilidad de la pensión de alimentos de los hijos tras la separación y divorcio (art. 93 CC)*”, 1ª ed, Madrid, Aranzadi, 2010, ISBN 978-84-9903-496-6
- GARCÍA RUBIO, María Paz, “*Alimentos entre cónyuges y entre convivientes de hecho*”, Madrid, Civitas, 1995, ISBN 978-84-470-0502-4
- LASARTE ÁLVAREZ, C. “*Derecho de familia, principios del derecho civil IV*”, 12ª ed., Madrid, Marcial Pons, 2014. ISBN 978-84-9123-532-3
- GONZÁLEZ DEL POZO, Juan Pedro, “*La modificación de medidas, Los procesos de familia: una visión judicial: compendio práctico de doctrina y jurisprudencia sobre los procesos de familia y menores*”, Madrid, Colex, 2007, ISBN 978-84-8342-197-0.
- LEFEBVRE, Francis. “*Claves prácticas, Pensión de alimentos: las 100 cuestiones más Consultadas*”, Madrid, Francis Lefebvre, 2014. ISBN: 978-84-15911-81-4
- MORENO QUESADA, Bernardo. “*Curso de Derecho civil IV*”, 6ª ed., Valencia, Tirant lo Blanch, 2012. ISBN: 978-84-9033-188-0.
- LÁZARO PALAU, Carmen María. “*La pensión alimenticia de los hijos, supuestos de separación y divorcio*”. 1ª ed., Navarra, Thomson Aranzadi, 2008. ISBN: 97-88-4835-5898-0

• **Revistes:**

MARTÍNEZ DE MORENTIN LLAMAS, María Lourdes. “Pensión de alimentos y discapacidad”, *Revista de Derecho Privado*, núm. 3, mayo-junio 2015, páginas 59-86. ISSN: 0034-7922

<https://doi.org/10.30462/RDP-2015-03-03-511>

• **Documents electrònics:**

ASTILLO, I.: “La modificación de la pensión de alimentos”, 2020. Disponible en:

<https://www.mundojuridico.info/la-modificacion-de-la-pension-de-alimentos/>

CONCEPTOS JURÍDICOS: “Alimentante”. Disponible en:

<https://www.conceptosjuridicos.com/alimentante/>

ERRERO, V: “Todo lo que necesitas saber sobre la pensión de alimentos a los hijos menores de edad”, 90 Confilegal, 2018. Disponible en:

<https://confilegal.com/20180822-lo-necesita-saber-la-pension-alimentos-los-hijos-menores-edad/>

CONCEPTOSJURIDICOS.COM. “*Gastos extraordinarios*”. Disponible en:

<https://www.conceptosjuridicos.com/gastos-extraordinarios/#:~:text=Se%20consideran%20como%20gastos%20ordinarios,no%20son%20previsibles%20o%20peri%C3%B3dicos.>

CRESPO HERGUETA, Carlos. “*Los gastos extraordinarios y procedimientos para su reclamación: la demanda ejecutiva*”. Sepin editorial jurídica. 2019. Disponible en:

<https://blog.sepin.es/2019/10/gastos-extraordinarios-procedimientos-reclamacion-demanda-ejecutiva/>

CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. “*Cálculo de pensiones alimenticias. Tablas orientadoras para determinar las pensiones alimenticias de los hijos en los procesos de familia elaboradas por el CGPJ*”. Mayo 2019. Disponible en:

<https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Servicios/Utilidades/Calculo-de-pensiones-alimenticias/Tablas-orientadoras-para-determinar-las-pensiones-alimenticias-de-los-hijos-en-los-procesos-de-familia-elaboradas-por-el-CGPJ>

MARTINEZ GALLEGO, Eva María. “*pensión de alimentos*”. Revista de actualidad civil nº20. Sección Estudios de Jurisprudencia, La Ley, Quincena del 16 al 30 de noviembre de 2005, página 2528, tomo 2. Disponible en:

<https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAxNjM0u1stSi4sz8PFsjAwNTQwNDQ5BAZlqlS35ySGVBqm1aYk5xKgAKqJjzNQAAAA==WKE> jurisprudencia consultar.

PINCHEIRA BARRIOS, Marcos. “*Garantías de las pensiones de alimentos*”. Artículo publicado el 10 de diciembre de 2007. Disponible en:

<https://dudalegal.cl/garantias-pensiones-de-alimentos.html>

GARZÓN XIMENEZ, Adrián. “*Modificación y extinción de la pensión alimenticia*”. Artículo publicado el 9 de octubre de 2018. Disponible en:

<https://www.lexgoapp.com/blog/modificacion-y-extincion-de-la-pension-alimenticia/>

CASTILLO, Inmaculada. “*Pagar la pensión de alimentos directamente a los hijos*”. Artículo publicado el 5 de octubre de 2015. Disponible en:

<https://www.mundojuridico.info/pagar-la-pension-de-alimentos-directamente-a-los-hijos/>

- **Fonts legislatives:**

España. Constitución Española, de 29 de diciembre de 1978. (BOE núm. 311, 29/12/1978)

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>

España. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. (BOE núm. 281, 24/11/1995)

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-25444>

España. Real Decreto de 24 de julio de 1889, por el cual se publica el Código Civil. (Ministerio de Gracia y Justicia <Gaceta de Madrid> núm. 206, 25/07/1889)

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>

España. Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. (BOE, núm. 7, 8/01/2000)

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323>

España. Instrumento de Ratificación de la Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad, hecho en Nueva York el 13 de diciembre de 2006. (BOE, núm. 96, 21/04/2008)

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2008-6963>

España. Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social. (BOE núm. 289, 03/12/2013)

<https://boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12632&p=20171109&tn=2>

- **Fonts jurisprudenciales:**

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, Sec. 18.ª, 209/2017, de 23 de mayo de 2017.

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F916763&cod=0010fA0X008K2MU0G708V00B0%2Fa08L01k0Gk07u1T101J0JP1AZ29m0BF1901D40BP0ye1iR0Bb0Lg0GH0BI01i0lz>

Auto de la Audiencia Provincial de Burgos, Sec. 2.ª, 104/2018, de 28 de marzo de 2018.

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F965277&cod=01%2D08p1%2Fu0XJ08K1yF0G%5F08A17V0%26607k1aA0GL08U20%2D00o08U1%3DO29D0JP1%2DK1CY0G01n%3D1jT0GA17Q0G%2D>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, Sec. 12.ª, 453/2017, de 17 de octubre de 2017.

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F934279&cod=01%2D08p1%2Fu0XJ07u1yF0G%5F08017V0%26607k1aA0GL08U20%2D00o08p1%3DO29D0JP1%2DK1CY0Ap1n%3D1jT0A%5F17Q0G%2D>

Auto de la Audiencia Provincial de Córdoba, Sec. 1.ª, 317/2017, de 3 de julio de 2017

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F924737&cod=00C1SC0Cq03E29F0CL01k00r07G0Lk0GF0A101g0GB0D60FT29K0C%5F2MO1%5F10Cg07n1zH0BP2JQ0%2Fn07F1T00Ge>

Auto de la Audiencia Provincial de Soria, Sec. 1.ª, 1/2018, de 8 de enero de 2018

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F947842&cod=0010fA0X008U2MU0G708g00B0%2Fa08101k0Gk07k1T101J0JP1AZ29m08A1901D408K0ye1iR08V0Lg0GH08g01i01%2F>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, Sec. 18.ª, 284/2018, de 9 de mayo de 2018

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F954437&cod=0JQ01g0G70FG03D0m20FQ01i00s0Fb0Le1iX09Q01g1Cm07b0FY1CI07P2MS0%2FP05v07s0XI0Ha2JM0%2FV>

Auto de la Audiencia Provincial de Asturias, Oviedo, Sec. 6.ª, 117/2017, de 15 de diciembre de 2017

<https://www.sepin.es/cronus4plus/documento/verDoc.asp?dist=10&referencia=SP%2FAUTRJ%2F939739&cod=01%2D08p1%2Fu0XJ07u1yF0G%5F08p17V0%26608U1aA0GL07u20%2D00o08p1%3DO29D0JP1%2DK1CY0Ip1n%3D1jT0Ef17Q0G%2D>

Sentencia del Tribunal Supremo 2055/1991 (Sala 1ª) de 13 de abril de 1991

<https://app.vlex.com/#search/jurisdiction:ES/sts+2055%2F1991+de+13+de+abril+de+1991/WW/vid/203562351>

Sentencia del Tribunal Supremo 16055/1991 (sala 1ª) de 13 de abril de 1991

<https://app.vlex.com/#search/jurisdiction:ES/sts+16055%2F1991+de+13+de+abril+de+1991/WW/vid/203039219>

Sentencia de la Audiencia Provincial de Málaga 3834/2008 de 27 de noviembre de 2008.
Rec. 735/2008

<http://justiciadefamilia.blogspot.com/2013/09/espana-pagar-la-pension-de-alimentos.html>

Sentencia de la Audiencia Provincial de La Rioja 177/2012 de 22 de marzo de 2012.
Rec. 151/2012

<http://justiciadefamilia.blogspot.com/2013/09/espana-pagar-la-pension-de-alimentos.html>

Sentencia de la Audiencia Provincial de Pontevedra 1718/2009 de 30 de junio de 2009.
Rec. 229/2009

<http://193.147.134.18/bitstream/11000/6823/1/TFG-MARTA%20ORTU%C3%91O%20CABRERA.pdf>

Sentencia de la Audiencia Provincial de Zaragoza 696/2003 de 21 de marzo de 2003.
Rec. 508/2002

<http://193.147.134.18/bitstream/11000/6823/1/TFG-MARTA%20ORTU%C3%91O%20CABRERA.pdf>

Sentencia del Tribunal Supremo 320/2017 de 1 de febrero de 2017. Rec. 1928/2016

<https://www.mateobuenoabogado.com/wp-content/uploads/2017/03/Sentencia-de-fecha-1-de-febrero-de-2017-dictada-por-la-Sala-de-lo-Civil-del-Tribunal-Supremo.pdf>

Sentencia del Tribunal Supremo 587/2019, de 6 de noviembre de 2019, Rec. 1424/2019

<https://blog.sepin.es/2019/12/pension-alimenticia-hijos-mayores-edad/>

Sentencia de la Audiencia Provincial de Santa Cruz de Tenerife de 21 de octubre de 2014 (EDJ 2014/298214)

<https://eprints.ucm.es/id/eprint/48049/1/T40030.pdf>